

Polakhuset

af museumsdirektør Peter Bavnhøj, Dansk Landbrugsmuseum, Gl. Estrup

De gode konjunkturer for dansk erhvervsliv og den stigende beskæftigelse betyder, at landbruget i disse år ofte må hente arbejdskraften udenfor landet grænser. Fra de tidligere østlande og især det baltiske område hentes der i stigende grad medhjælpere til danske landbrugsbedrifter. Import af fremmed arbejdskraft til landbruget er dog ikke et nyt fænomen. Historien frembyder flere eksempler på, at landets gamle hovederhverv har måttet hente hjælp ude i Europa, når der var behov for en særlig viden og kunnen, eller når der var mangel på dansk arbejdskraft.

Så tidligt som i begyndelsen af 1500-tallet kaldte kong Christian den 2. hollandske bønder til øen Amager for at etablere deres landbrug her og for at forsyne hovedstaden med friske grøntsager. Kongen havde nære forbindelser til det hollandske, bl.a. var hans elskerinde Dyvekes mor, Sigbrit af hollandsk oprindelse. Tanken var, at de danske bønder på Amager skulle tage ved lære af hollænderne og lære sig grønsagsdyrkning. Det kneb dog lidt med lærevilligheden, og de hollandske 'Amagerbønder' måtte forblive på øen. For øvrigt et eksempel på rigtig dårlig integration, idet hollænderne lang op i 1800 tallet stædigt holdt fast ved hjemlandets sæder og skikke og helst giftede sig ind i andre hollandske familier.

200 år senere blev fordrevne tyske protestanter inviteret til at bosætte sig på den golde, sandede og lyngklædte Alhede for at lære danskerne kartoffeldyrkning – uden den helt store succes, som bekendt. Der skulle gå næsten 100 år før danske bønder for alvor tog kartoffeldyrkningen til sig.

I begyndelsen af det 20. århundrede var det så polakkernes tur. Deres rolle og betydning for roedyrkingen på Lolland og Falster omkring Første Verdenskrig er nok kendt af de fleste. Mindre kendt er det måske, at de første polakker kom til landet allerede kort før århundredeskiftet for at arbejde på herregårde rundt i landet – de fleste på Sjælland og Østjylland. På herregården Gl. Estrup kom de første polske sæsonarbejdere så tidligt som i 1895. Efter århundredeskiftet var der fast beskæftiget polske landarbejderfamilier på herregården.

Det lille landarbejderhus, som er vist på billedet, har siden 1995 tilhørt Dansk Landbrugsmuseum. Det er opført ca. 1915 som bolig for to landarbejderfamilier. Huset, der sammenlagt er på 70 m² kendes på Gl. Estrup og på egnen som 'Polakhuset', fordi det antages at være opført til polakker og har huset polakker indtil ca. 1930. Siden har det også været bolig for skiftende danske landarbejderfamilier. Huset har været ubeboet siden 1950'erne og har ind til få år siden været brugt til oplagring af hegnspæle, pigtråd og hønsefoder. Museet har nu fået ryddet huset, og det har vist sig, at meget fra husets oprindelige indretning er bevaret og har stået urørt i næsten et halvt århundrede. Bl.a. er gruekedel, brændekomfur, køkkenskabe og de oprindelige limfarvede vægge bevarede. Museet arbejder nu på at skaffe midler til at få huset restaureret og indrettet, så det kan indgå i museets aktive formidling og være et lille museum for de landarbejdere, der ofte er blevet glemt i landbrugshistorien og arbejderbevægelsens historie. Men det er også tanken, at det skal være et museum for de mange fremmede – hollændere, tyskerne, polakkerne og andre, der med deres kulturer og påvirkning også har beriget dansk landbrug.